

Efendi, nr. 786, Beşir Ağa, nr. 267, 268; Nu-ruosmaniye Ktp., nr. 1649, 1650; Hacı Se-lim Ağa Ktp., nr. 376; Beyazıt Devlet Ktp., Bayezid, nr. 2326, 2482; Millet Ktp., Fey-zullah Efendi, nr. 823, 824). *Kaydû's-şerâ'id*'i Hanefî âlimlerinden Şürûnbûlâfî (Süleymaniye Ktp., Servili, nr. 239; ayrıca bk. Brockelmann, GAL, II, 95; *Suppl.*, II, 88) ve Nureddin İbn Gânim el-Makdisî ile (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1866) Sâlih el-Medhûn da şerhetmiştir (nşr. Mervân Muhammed Şaâr, *Avnû'l-hûkkâm 'alâ faşli'l-aḥkâm: Şerḥu Manzûmeti'l-İmâm İbn Vehbân*, Beyrut 1415/1994).

Kâtib Çelebi, İbn Vehbân'a *Gâyetü'l-iḥtişâr fî uşûli kırâ'ati Ebî 'Amr* adlı bir eser nisbet etmekteyse de (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1189) Kahire'de el-Hizânetü't-Tey-mûriyye (Mecâmî', nr. 228) ve Musul'da Mektebetü'l-evkâfi'l-âmm'e'de (Meryem Hatun, Mecmû', nr. 52/1) müellifin *İmtisâ-lû'l-emr fî kırâ'ati Ebî 'Amr* adlı bir ese-ri bulunmaktadır. Brockelmann da İbn Vehbân'ın *Eḥâsinü'l-aḥbâr fî meḥâsi-ni's-seb'ati'l-aḥyâr e'immeti'l-ḥamse-ti'l-emşâr ellezîne išteheret kırâ'atü-hüm fî sâ'iri'l-emşâr* adlı bir eserini kaydetmektedir (GAL *Suppl.*, II, 88). İbn Vehbân'ın Şemseddin Konevî'ye ait *Dü-rerü'l-bihâr* üzerine bir şerhi olduğu kay-naklarda zikredilmekte, Kâtib Çelebi de müellifin *İkdû'l-kalâ'id*'de bu eserine atıfta bulunduğunu belirtmektedir (*Keş-fü'z-zunûn*, I, 746).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Habîb el-Halebî, *Tezkiretû'n-nebîh fî ey-yâmi'l-Manşur ve benîh* (nşr. Muhammed Mu-hammed Emîni), Kahire 1986, III, 303; Makrîzî, *es-Sülûk*, VII, 146; İbn Kâdî Şühbe, *Târîḥ* (nşr. Adnân Derviş), Dimaşk 1977, III, 300-301; İbn Hacer, *ed-Dürrerü'l-kâmine*, II, 423-424; Takiy-yüddin İbn Fehd, *Lahzû'l-elḥâz* (*Zeylû Tezkire-ti'l-huffâz li'z-Zehbî* içinde, nşr. M. Zâhid el-Kevserî), Dimaşk 1347, s. 152; İbn Tağrıberdî, *el-Menhelü's-şâfi*, VII, 378; a.mlf., *ed-Deilü's-Şâfi 'ale'l-Menheli's-şâfi* (nşr. Fehîm M. Şeltût), Kahire, ts., I, 431-432; a.mlf., *en-Nücümü'z-zâ-hire*, XI, 92; İbn Kutluboga, *Tâcû't-terâcîm* (nşr. Muhammed Hayr Ramazan Yûsuf), Dimaşk 1413/1992, s. 198-199; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, II, 123; Temîmî, *et-Tabakâtü's-seniyye*, IV, 408-409; *Keşfü'z-zunûn*, I, 746; II, 1189, 1865-1866; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VI, 212; Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-behiyye*, s. 26, 113; Brockelmann, GAL, II, 95; *Suppl.*, II, 88; *Fihrisü'l-Hizâneti't-Teymûriyye*, Kahire 1367/1948, I, 10; Sâlim Abdürrezzak Ahmed, *Fihrisü maḥtûṭâti Mektebeti'l-evkâ-fi'l-âmm'e fi'l-Mevşil*, Musul 1975, VII, 294; Mu-hammed Mutî' el-Hâfız, *Fihrisü maḥtûṭâti Dâ-ri'l-kütübî'z-Zâhiriyye: el-Fikḥü'l-Hanefî*, Di-maşk 1401/1981, I, 216-218; II, 97, 180; Ahmet Özel, *Hanefî Fikḥi Alimleri*, Ankara 1990, s. 81-82, 108-109, 127; *el-Fihrisü's-şâmil: Maḥtûṭâ-tü'l-kırâ'ât* (nşr. el-Mecmau'l-melekî), Amman 1994, I, 287-288.

AHMET ÖZEL

İBN VEHBÛN

(ابن وهبون)

Ebû Muhammed Abdülcelîl
b. Vehbûn el-Mürsî
(ö. 483/1090)

Endülüslü şair.

420-430 (1029-1038) yılları arasında Mürsiye'de (Murcia) doğdu. Yoksul bir aile-nin çocuğudur. Başı büyük olduğu için Demga lakabıyla da anılır. Mürsiye'de çe-şitli hocalardan İslâmî ilimler, şiir ve ede-biyat dersleri alan İbn Vehbûn genç yaşta şiir yazmaya başladı. Tahsilini ilerletmek ve kendisine bir hâmi bulabilmek için İş-biliye'ye (Sevilla) gitti. Burada İbn Abbâd el-Mu'temid'in sarayında bir müddet hiz-metkârlık yaptı. Bu sırada Mu'temid'in çocuklarına dil ve edebiyat dersleri veren A'lem eş-Şentemerî'nin ders halkasına katılma imkânı buldu. Ondan Mütenebbî'nin divanını okudu. Şentemerî'nin vefa-tı üzerine (476/1084) onun için bir mersiye yazdı. Bu yıllarda söylediği şiirlerle dik-katleri üzerine toplayan İbn Vehbûn, Mu'temid'in veziri şair İbn Ammâr el-Ende-lüsî'nin yardımıyla saray şairleri arasına girmeyi başardı. Daha sonra Mu'temid ve oğlu Reşid için methiyeler yazdı. Mu'temid ile ona isyan eden Vezir İbn Ammâr arasında ara buluculuk yaptı ve İbn Am-mâr'ın affedilmesi için çalıştıysa da başa-rılı olamadı. Mu'temid, İbn Ammâr'ı biz-zat kendi elleriyle öldürdü; İbn Vehbûn onun için mersiye olarak ancak bir be-yit söyleyebildi.

İbn Vehbûn, 12 Receb 479'da (23 Ekim 1086) meydana gelen Zellâka Savaşı'ndan sonra İşbiliye'de fazla kalamadı. Mu'temid'le arasının açılması üzerine Meriye'ye (Almeria) giderek hükümdar İbn Sumâdîh el-Mu'tasım'ın himayesine girdi (Feth b. Hâkân el-Kaysî, s. 243). Şair İbn Hafâce ile birlikte İşbiliye'nin de dahil olduğu Endü-lüs'ün güneyini ellerine geçiren Murâbit-lar'dan kaçarken yollarını kesen bir grup hristiyan atlı tarafından öldürüldü (a.g.e., s. 13-14).

Daha çok methiye türü şiirler yazan İbn Vehbûn'un şiirlerinde tasvirlerin önemli bir yeri vardır. Methiyelerinin bir diğ-er özelliği, bazı tarihî olaylara yer vererek bu konuda tarihçilere ışık tutmasıdır. Bunun yanı sıra mersiye ve gazel de yazmıştır. İbn Vehbûn'un şiirlerinde Mütenebbî'nin etkisi görülür. Bunun sebebi genç yaşta üstadı Şentemerî'den divanını okuması,

onun gibi yoksul bir aileden gelmesi ve yükselmek istemesidir. Bir şair için kü-çümsenmeyecek bir düzeye ulaşmış olma-sına rağmen eriştiği bu düzeyi yetersiz bulan İbn Vehbûn, daha az yetenekli kim-selerin sarayda önemli mevkilere geti-rilirken kändisinin hakkı olduğuna inan-dığı mevkilere yükselememesini bir türlü hazmedememiş, bu duygu onu karam-sarlığa sevketmiştir. İbn Vehbûn bu yö-nüyle de Mütenebbî'ye benzemektedir.

İbn Bessâm, İbn Vehbûn'un şiirlerini *el-İklîlû'l-müştemil 'alâ şî'ri 'Abdilce-lîl (b. Vehbûn)* adlı bir eserde toplamış, an-cak bu kitap zamanımıza ulaşmamıştır. İbn Bessâm *ez-Zahîre*'sinde de ona ve şiirlerine bir bölüm ayırmıştır. *Kalâ'idü'l-İkyân*'da İbn Vehbûn'a birkaç say-fa ayıran İbn Hâkân'ın onun çeşitli zevk ve eğlenceler münasebetiyle söylediği şiir-lerine yer vermesi dikkat çekicidir. İbn Vehbûn'un Zellâka Savaşı ve Mu'temid'in 481'de (1089) Yûsuf b. Tâşfin'den yardım istemek üzere Fas'a yaptığı yolculuk mü-nasebetiyle yazdığı bazı şiirleri de günü-müze ulaşmıştır. Mübârek el-Hadrâvî, edebiyat ve biyografi kitaplarında yer alan onunla ilgili malzemeyi derleyerek *Aḥbâ-ru İbn Vehbûn ve bakıyyetü eş'ârih* adıyla bir yeterlik tezi hazırlamıştır (1985, Külliyyetü'l-âdâb ve'l-ulûmî'l-insâniyye [Tunus]).

BİBLİYOGRAFYA :

Feth b. Hâkân el-Kaysî, *Kalâ'idü'l-İkyân*, Ka-hire 1283, s. 13-14, 99, 232-233, 242-245; İbn Bessâm eş-Şentemerî, *ez-Zahîre*, II, 473-519; İmâdüddin el-İsfahânî, *Haridetü'l-kaşr ve ce-ridetü ehlî'l-aşr* (nşr. Âzertâş Âzerûş), Tunus 1972, II, 95-103; Dabbî, *Buğyetü'l-mültemis*, Kahire 1967, s. 387-388; İbn Dihye el-Kelbî, *el-Muṭrib*, Kahire 1954, s. 118-123; Abdülvehid el-Merrâkûşî, *el-Mu'cib fî telḥîşî aḥbârî'l-Mağrib* (nşr. R. Dozy), Leiden 1881, s. 72-74; İbn Saîd el-Mağribî, *Râyâtü'l-müberraizin ve gâyetü'l-mümeyyizin* (nşr. M. Ridvân ed-Dâye), Dimaşk 1987, s. 198-199; Kütübî, *Fevâtü'l-Vefeyât*, II, 249-253; Makkarî, *Nefḥu't-tib*, III, 318-319; IV, 59-60; A. R. Nykl, *Hispano-Arabic Poetry*, Bal-timore 1946, s. 165-167; H. Pérès, *La poésie an-dalouse en arabe classique au XIe siècle*, Paris 1953, bk. İndeks; Abdülvehhâb Azzâm, *Mu'temid b. 'Abbâd*, Kahire 1976, s. 31-32; Ömer Ferruh, *Târîḥu'l-edeb*, IV, 663-665; İhsan Ab-bas, *Târîḥu'l-edebî'l-Endelüsî*, Beyrut 1985, s. 112-113, 127-129; Ch. Pellat, "Abdülcelîl b. Vehbûn el-Mürsî", *ed-Dîrasâtü'l-İslâmiyye*, VII/4, İslâmâbâd 1972, s. 32-47; a.mlf., "İbn Wah-bûn", *El²* (İng.), III, 963; Mübârek el-Hadrâvî, "İbn Vehbûn", *Mecelletü Dîrasât Endelüsiyye*, sy. 10, Tunus 1993, s. 42-52; sy. 15 (1996), s. 5-25; sy. 16 (1996), s. 69-99; Sîmîn-i Muhakkak, "İbn Vehbûn", *DMBİ*, V, 93.

RAHMÎ ER